

Говор амбасадора Др. Мартина Наја, вишег замјеника високог представника на Конференцији о путевима помирења и глобалним људским правима у свијету

Даме и господо,

У јулу ове године обиљежили смо десету годишњицу масакра у Сребреници.

У новембру и децембру обиљежићемо десету годишњицу мировног споразума који је закључен у Дејтону односно Паризу.

Ове годишњице говоре о кључним темама управо ове конференције.

Дејтоном је стављена тачка на сукобе, но то је био само почетак дугог, тешког и болног процеса суочавања са злочинима и неправдом почињеним у току рата.

Допустите да кажем четири ствари које су, по мом мишљењу, од суштинске важности:

1. Помирење непосредно утиче на животе грађана ове земље.

Да, рат је однио животе 200.000 грађана, а још два милиона људи истјерао је из њихових домова. Но, што је још важније рећи, груба кршења људских права која су се десила између 1992. и 1995. године, и даље подривају политичку и социјалну обнову земље. И заиста, једно од најсуровијих наслијеђа сукоба је то што органи власти у разним дијеловима земље и даље крше људска права.

Овдје смо, стога, како бисмо разговарали о питању које директно утиче на животе босанскохерцеговачких грађана. Ово није академска дебата. Док ми разговарамо, грађани Босне и Херцеговине трпе.

2. Помирење захтијева истину као предуслов.

Неко ће рећи: “Уколико осигурате правду, мир ће доћи сам од себе.” У томе има истине, али тај процес је ипак компликованији. Сматрам да реформисан судски систем, заједно са радом хашког трибунала, представља свеобухватан и ефикасан инструмент да се осигура правни лијек против неправди нанесених у току рата.

Али могу ли судови промијенити начин на који људи размишљају?

Па, могу учинити нешто у том правцу: оно што судови у сваком случају могу је да установе чињенично стање и да поврате повјерење у правду. А то је важно.

Оно што они не могу постићи је да створе ситуацију у којој би починиоци злочина и они који су за њих политички одговорни признали те чињенице и тако омогућили да почне процес зацјеливања и опроста. Истина ослобађа простор неопходан за процес помирења. Она је неопходан али не и довољан предуслов за помирење. Будући да је неопходна, истина је неизмјерно важна.

Истина не повећава страх – она га смањује. Искуство других земаља говори нам да истина не повећава *нетрпељивост* – него је смањује.

Она омогућава једном друштву да остави иза себе непријатељства а да при том не напусти легитимне захтјеве за правдом оних којима је учињена неправда.

Мислим да на овој конференцији морамо наћи најбољи начин да се суочимо са прошлошћу у БиХ како би се ње ослободили.

3. Помирење захтијева од власти да дјелују.

У градовима и селима у цијелој Босни и Херцеговини има служатева несталих лица који су формално и даље “неријешени”, иако породице несталих знају да се они који су одговорни за нестанак њихових најмилијих несметано крећу, а понекада су чак и запослени у јавним службама.

Неуспјех органа Републике Српске и Србије да ухапсе Радована Караџића и Ратка Младића и да их предају у руке хашког трибунала служи као стравичан симбол управо таквог непоштовања закона.

У очима јавности, закон се не поштује, него се крши.

4. Помирење је од кључне важности за тренутни политички процес.

Политички гледано, налазимо се у кључној фази транзиције. Уколико у процесу реформе буде испуњено 16 услова из Студије изводљивости ЕУ, процес стабилизације и придруживања може почети. Као што знате, наравно, реформа полиције и ПБС још увијек нису завршени. Уколико се још ове јесени проведе реформа одбране, може отпочети процес уласка у програм НАТО-а Партнерство за мир. То би значило да БиХ може постати дио евроатланских структура.

Бити дио Европе је оно што грађани БиХ желе и оно што очекују од својих политичара.

Помирење је од суштинске важности за овај политички процес из два разлога:

Прво, ни ЕУ ни НАТО неће прихватити БиХ – као ни Србију и Црну Гору – без изручења Младића и Караџића хашком трибуналу, јер је неспојиво са европским вриједностима да оптужени ратни злочинци не буду доведени пред лице правде.

Друго, помирење треба да буде социјална посљедица овог политичког процеса: то би значило затварање једног поглавља из прошлости и отварање пута ка свијетлој будућности, у којој би

грађани БиХ били чланови европске породице.

Желио бих да захвалим и честитам УНДП-у за организовање ове конференције. Свима вам желим успјешан рад.

Хвала.